

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. VII. De contrariis legibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

credibilis. Sub hoc etiam statu generales sunt quæstiones,
¹ *scripto, an voluntate standum sit: quæ fuerit scribentis voluntas.*
² Tractatus omnes qualitatis aut conjecturæ, de quibus factis dictum arbitror.

¹ *Scripto an voluntate.]* Scripti & voluntatis quæstio sine dubio qualitate aut conjectura continetur. *Pitb.*
² *Tractatus.]* Alii, *Status.*

C A P. VII.

De contrariis legibus.

8 Proximum est de legibus contrariis dicere, quia inter omnes artium scriptores, ¹ constat in *antinomia* duos esse scripti & voluntatis status: neque immerito: quia cum lex legi obstet, ² utrinque contra scriptum dicitur, & quæstio est de voluntate: in utraque id ambigitur, an utique illa lege sit utendum. Omnibus autem manifestum est, nunquam esse legem legi contrariam jure ipso: quia si diversum jus esset, alterum altero abrogaretur: sed eas casu collidi, & eventu. Colliduntur autem aut pares inter se: *ut si optio tyrannicida & viri fortis comparentur, utrique data quod velit petendi potestate, hic meritorum, temporis, præmii collatio est.* ³ Aut secum ipsæ, ut duorum fortium, duorum tyrannidarum, duarum raptarum: in quibus non potest esse alia quæstio quam temporis, *utra prior sit: aut qualitatis, utra justior sit petitio.* ⁴ Diversæ quoque leges configunt, aut

Cum in *antinomia* utraque pars legem afferat suam, duplex est scriptum sed pro sententia legis observanda utriusque quoque oppugnatur. est igitur duplex *scriptum & sententia*. Jurisperiti quoque hodie ajunt nullam esse in jure civili *antinomiam*: quod testatur etiam Justinianus. Budæus tamen & Laurentius Valla *leges* quasdam esse *contrarias* probant, ut in illis colligendis dormitaverit Trebonianus. Cæterum si *lex legi contraria est*, altera alteram necessario abrogat, eratque curæ Atheniensium

bus, ne quid esset legi contrarium. Turneb.

¹ *Constat.]* Alii, *Constitit.*

² *Utrinque contra scriptum.]* Duo sunt duorum scriptorum, duarumque voluntatum status. *Pitb.*

³ *Aut secum ipsæ.]* Est enim lex apud declamatores, *ut rapta eligat raptoris indotata nuptias, aut mortem.* si quis igitur eadem nocte duas rapuerit, quarum altera nuptias optet, altera mortem, *antinomia* erit. Turneb.

⁴ *Diversæ.]* *Diversus* appellat *leges*, quæ

aut similes. Diversæ, quibus etiam citra adversam legem contradici possit: ut in hac controversia, *Magistratus ab arce ne discedat: Vir fortis optato quæ volet:* ¹ vel alia nulla obstante, quæri potest an quicquid optari, accipere debeat: & à magistratu multa dicentur, quibus scriptum expugnatur, *Si incendium in arce fuerit, si in hostes recurrendum.* Similes, contra quas nihil opponi potest, nisi lex altera. ² Tyrannicidæ imago in gymnasio ponatur: contra, mulieris imago in gymnasio ne ponatur. Mulier tyrannum occidit. Nam neque mulieris imago ullo alio casu poni potest, neque tyrannicidæ ullo alio casu summoverti. Impares sunt, cum alteri multa sunt quæ opponi possunt, alteri nihil nisi quod in lite est: ut cum vir fortis ³ impunitatem desertoris petit. Non contra legem viri fortis (ut supra ostendi) multa dicuntur: adversus desertores scripta, non potest nisi optione subverti. Item aut confessum est ex utraque parte jus, aut dubium: Si confessum est, hæc fere quærentur: ⁴ *Utra lex potentior: ad deos pertineat, an ad homines: ad rempublicam, an ad privatos. De honore, an de pœna: De magnis rebus, an de parvis:* ⁵ *Permittat, an vetet, an imperet.* * Solet tra-

ctari

quæ etiam si non habeant legem oppositam, tamen quod attinet ad scriptum, oppugnari possunt contrariis argumentis. porro *antinomie* exemplum erit, si magistratus qui fortiter fecit, petat ut ab arce discedat. *Idem. Diverse quoque leges.* Persequitur enim earum genera quæ secum ipsæ conflagunt. Quarum alias utraque pars pro se sunt, alias pars altera tantum neque uterque pro se sunt. sed lex æquitate oppugnatur. *Pith.*

¹ *Vel alia nulla, &c.* Vel alia nulla obstante, non erat in vetusto codice Similes.

² *Tyrannicidæ imago.* Hæc lex pertinet ad fortitudinem hominum excitandam. nam in gymnasiis exercentur juvenes & athletæ, quibus exemplum potest esse fortitudinis *statua tyrannicidæ.* contra vero *mulieris imago* non ponitur in gymnasio, ut tollatur omnis inde

mollicia & lascivia, quæ solent animos effœminare. sunt autem hæc *leges declamatoriæ.* Turneb.

³ *Impunitatem desertoris.* Desertor est (ut inquit Modestinus) qui diu evagatus tandem in castra reducitur. Puniantur autem *desertores* sæpenuerò capitali pœna. *emansor* dicitur qui sponte revertitur. *Idem.*

⁴ *Utra lex potentior.* Hæc ad tractationem pertinent, qua cognita facile intelligitur disponendi ratio ex superioribus præceptis. Valet igitur *legum comparatio.* lex enim quæ pertinet ad deos aut ad rempublicam, magis est servanda quam quæ pertinet ad homines. hujusmodi igitur erit tractatio in hoc statu. *Idem.*

⁵ *Permittat an vetet.* Lex quæ vetat aut imperat, semper est potentior, quam ea quæ permittit aut tribuit: in tractando

M m 5

igitur

ctari & ultra sit antiquior, & velut potentissima, ultra minus perdat: ut in desertore, & viro forti, quod illo non occiso lex tota tollatur: occiso, sit reliqua viro forti alia optio. Plurimum tamen est in hoc, utrum fieri sit melius, atque æquius: de quo nihil præcipi nisi proposita materia potest. Si dubium, aut alteri, aut invicem utrique de jure sit controversia, ut in re tali, ¹ *Patri in filium, patrono in libertum manus injectio sit, liberti heredem sequantur.* ² *Liberti filium quidam fecit heredem, invicem petitur* ³ *manus injectio: & patronus negat jus patris illi fuisse, quia ipse in manu patroni fuerit. Duplices leges sicut duæ colliduntur: ut, *Nothus ante legitimum natus, legitimus sit post legitimum, tantum civis.* Quod de legibus, idem de senatusconsultis dictum: quæ si aut inter se pugnent, aut obstant legibus, non tamen aliud sit ejus status nomen.*

igitur est habenda ratio hujus comparationis. *Idem.*

* *Solet tractari.*] Videtur innuere Fabius potentiorē esse legem antiquiorem nova, cum tamen aliter sentiant jurisconsulti, apud quos sequentes constitutiones abrogant legem antiquam: & alioqui apud antiquos dicebantur *abrogationes*, quando lex contraria ferebatur superiori, ad eam tollendam addit Fab. præceptum de *abrogatione & derogatione.* *Idem.*

¹ *Patri in filium, &c.*] *Manum injicere* est jurisconsultis, non expectata ju-

dicis auctoritate aut potestate, rem ut sibi debitam aut propriam vindicare, quod lingua vernacula dicimus *sifire*. Porro ex jure Romano patres magnam habent in filios potestatem, ut apparet ex titulo *De patria potestate.* *Idem.*

² *Liberti filium.*] Idem enim est patronus & liberti filius: libertus & patroni pater. *Publ.*

³ *Manus injectio.*] Serv. in illud: *Injicere manum.* Manus injectio dicitur quotiens nulla judicis auctoritate expectata rem nobis debitam vendicamus. *Idem.*

C A P. VIII.

De syllogismo seu ratiocinatione.

9 ¹ *Syllogismus* habet aliquid simile scripto & voluntati, quia semper pars in eo altera scripto nititur: sed hoc interest,

¹ *Syllogismus.*] *Syllogismus* est, cum res quæ in controversiam deducitur, scripto caret, tamen ex similitudine scripto applicatur. ceterum quoniam

illa applicatio constat *ratiocinatione*, factum est ut diceretur *syllogismus*, id est *ratiocinatio.* *Turneb.*

¹ *Ejus*